

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

No2

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2026

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 2026-yil, fevral.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukurimova Dinara Rustamxanovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirathbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhriddinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyeich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyea Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

TIJORAT BANKLARINING INVESTITSIYA LOYIHALARINI KREDITLASH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	40
Faxriddinov Temur Faxriddin o'g'li	
TEMIR YO'L YO'LLARINI TA'MIRLASH KORXONALARINING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH OMILLARI.....	46
Allabergenov Sherzod Maksudbayevich	
BANKLARNI TRANSFORMATSIYALASH JARAYONIDA INVESTITSION KREDITLASHNING XORIJ TAJRIBASI.....	51
Tuxsanov Eldor Dilmurod o'g'li	
O'ZBEKISTONDA BUDJET OCHIQLIGINI TA'MINLASH BO'YICHA QONUNCHILIK BAZASINING EVOLYUTSIYASI VA RIVOJLANISH BOSQICHLARI.....	55
Mamanov Alisher Umbarovich	
ENERGETIKA TARMOG'I KORXONALARIDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNI QO'LLASH YO'LLARI.....	60
Xamdamova Gavxar Absamatovna	
SMART UNIVERSITET MODELINING XALQARO TAJRIBASI VA UNI YANGI O'ZBEKISTON TA'LIM TIZIMIGA MOSLASHTIRISH MASALALARI.....	65
Saloxiddinova Sitora Baxodir qizi	
IJTIMOIIY OBYEKTlarda QURILISH XIZMATLARINI MOLiyALASHTIRISHNING NAZARIY – ASOSIY TAMOIYILLARI.....	68
Gapparov Azim Qayumovich	
QURILISH MATERIALLARI SANOATI KORXONALARINING ISHLAB CHIQRISH FAOLIYATIGA RAQAMLI TRANSFORMATSIYANI JORIY ETISH ORQALI RAQOBATBARDOSHLIKNI TA'MINLASH.....	72
Zaripov Shoxboz Alijon o'g'li	
O'ZBEKISTONDA MASOFAVIY BANK XIZMATLARINING IQTISODIY VA IJTIMOIIY BARQARORLIKKA TA'SIRI.....	75
Kolmatova Asila Menglimurod qizi	
РОЛЬ GREEN BONDS В МЕЖДУНАРОДНОЙ ФИНАНСОВОЙ СТРАТЕГИИ КОММЕРЧЕСКИХ БАНКОВ.....	81
Н.Т. Бекназарова	
BARQAROR RIVOJLANISH SHAROITIDA EKOLOGIK BOSHQARUV VA AUDIT.....	86
Shaymatova Nargiza Ashurovna	
NORASMIY IQTISODIYOTNING MAVJUDLIGINING NAZARIY MASALALARI VA UNI ANIQLASHNING USLUBIY YONDASHUVLARI.....	93
Alimardonov G'ayratjon Nuraliyevich	
DIGITAL TWIN-BASED DECISION SUPPORT FOR COST OPTIMIZATION AND RISK MANAGEMENT IN INFRASTRUCTURE SYSTEMS.....	99
Nelyufar Umarovna Dadabayeva	
PAXTA BO'LAKCHASINING OG'MA TO'RLI YUZA SIRTI BO'YLAB HAVO OQIMI TA'SIRIDAGI HARAKATINING MATEMATIK MODELI.....	108
Karimov Abdusamat	
АДАПТИВНОСТЬ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ К ВНЕШНИМ РИСКАМ И ГЕОЭКОНОМИЧЕСКИМ ТЕНДЕНЦИЯМ.....	115
Бабаджанов Шухрат Атахмович	
“TIBBIYOT BOZORINING UZLUKSIZ RIVOJLANISHI UCHUN MEKANIZMLARNI TAKOMILLASHTIRISH YONDASHUVLARI”.....	120
Abdumalikov Shoxjahon Jaloliddin o'g'li	
KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNING MEHNAT BOZORI RIVOJLANISHIDAGI ROLI VA BANDLIKKA TA'SIRI.....	124
Egamberdiyev Abdujabbor Xusanovich	

XORAZM VILOYATIDA ETNOGRAFIK TURIZMNI BARQAROR RIVOJLANTIRISH MEXANIZMINING AHAMIYATI	129
Ro'zimatova Shaxlo Baltaboy qizi	
THE FEAR OF MISSING OUT (FOMO) EFFECT IN ADVERTISING AND ITS NEUROPSYCHOLOGICAL IMPACT ON IMPULSE BUYING	134
Negmatov Nodir Nozimovich	
O'ZBEKISTONDA TRANSPORT XIZMATINI TASHKIL ETISHNING ASOSIY IQTISODIY KO'RSATKICHLARI VA TENDENSIYALARI TAHLILI.....	139
Aytiyeva Sevara	
TO'QIMACHILIK SANOATIDA INVESTITSION LOYIHALARNI BOSHQARISH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISHDA INNOVATSION YONDASHUVLAR.....	144
Qurbonov Jasurbek Pozilovich	
YASHIL IQTISODIYOTNING MOHIYATI VA O'ZBEKISTON UCHUN AHAMIYATI.....	149
Abdullayeva Matluba Nematovna, Nuriddinov Kamoliddin Faxriddin o'g'li	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA KICHIK KORXONALAR RAQOBATBARDOSHLIGIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR TAHLILI.....	155
Axmedov Sanjar Temur o'g'li	
POPULATION IMPACT ON CONSUMER CULTURE AND NATIONAL ECONOMIC GROWTH.....	160
Rustamov Sherov Oblokulovich	
AVTOTRANSPORT KORXONALARINING IQTISODIY KO'RSATKICHLARI TAHLILI VA ULARNI YAXSHILASHGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR.....	164
Laylo Akbarova, Komolov Adxam Dilshod o'g'li	
MODELING THE DIFFUSION OF DIGITAL BANKING ADOPTION IN UZBEKISTAN: EVIDENCE FROM TBC BANK USING THE BASS DIFFUSION MODEL AND A HYBRID REGRESSION APPROACH	169
Feruza Nabieva	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA EKOLOGIK XARAJATLARNI BUXGALTERIYA HISOBIDA AKS ETTIRISH VA BAHOLASH	176
Rabbimov Elbek Abdulloyevich, G'afforov Ilhom Ilyosjonovich, Ergashev Olloyor Furqat o'g'li	
O'ZBEKISTONNING YANGI BOZORLARGA CHIQUISHIDA FAOL MARKETING VOSITALARIDAN FOYDALANISHNING INTEGRALLASHGAN MODELI.....	183
Baqoyev Sunnatillo Burxon o'g'li	
O'ZBEKISTONDA TADBIRKORLIK FAOLIYATIGA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHNING ILMIY-KONSEPTUAL ASOSLANISHI.....	188
Salaydinov Shodiyor Nizom o'g'li	
TIJORAT BANKLARIDA KREDIT PORTFELI SIFATINI OSHIRISH VA KREDIT RISKINI BOSHQARISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	194
Turg'unov Nodirbek Muminjanovich	
SANOAT KORXONALARI TUZILMASINI TAKOMILLASHTIRISH MEXANIZMI	198
Jabborov Elbek Erkin o'g'li	
SOLIQ STAVKALARINI TABAQALASHTIRISHNING TADBIRKORLIK FAOLIYATINI RIVOJLANISHGA TA'SIRI.....	202
Abduraimova Nigora Abdugapparovna	
MINTAQALAR IQTISODIY RIVOJLANISHIDAGI TAFOVUTLARNI KAMAYTIRISHNI TA'MINLASHDAGI XORIJ MAMLAKATLAR TAJRIBASI.....	208
Egamov Temur Muzaffarovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA SANOAT KORXONALARIDA INNOVATSION FAOLIYATNI MOLYAVIY RAG'BATLANTIRISH IMKONIYATLARI.....	213
Baxriddinov Nodirbek Zamirdinovich	
MINTAQA IQTISODIYOTINI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA XIZMATLAR SOHASINING O'RNI VA OBYEKTIV ZARURLIGI.....	217
Achilova Firuza Kurbanovna	
INVESTITSIYALARNI JALB ETISH ORQALI MAXSUS IQTISODIY ZONALARNING SAMARADORLIGINI OSHIRISH.....	222
Ergashev Olim	

KICHIK BIZNES INNOVATSION FAOLIYATINING RIVOJLANISHIDAGI ASOSIY TENDENSIYALAR	227
Amirov Zubaydulla Toir o'g'li	
KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISHDA YOSHLAR TADBIRKORLIGINING O'RNI VA AHAMIYATI	233
Isakjanova Saboxat Muhamedovna	
KORPORATIV BOSHQARUV TIZIMIDA AKSIYADORLAR HUQUQLARINI HIMOYA QILISH MEXANIZMLARINI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH	238
Xakimov Uchkun Xamitovich	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA MILLIY MAKROIQTISODIY SIYOSATNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	242
Mardanova Ra'no Isakovna	
XUSUSIY VA DAVLAT SHIFOXONALARI UCHUN RAQAMLI MARKETING STRATEGIYALARINI QIYOSIY TAHLIL	246
Yakubov Temur G'anibekovich	
RAQAMLI SOG'LIQNI SAQLASH TIZIMIDA RESURS SAMARADORLIGI VA IQTISODIY NATIJADORLIK MODELI	250
Ziyodullayev Qahramon	

RAQAMLI SOG'LIQNI SAQLASH TIZIMIDA RESURS SAMARADORLIGI VA IQTISODIY NATIJADORLIK MODELİ

Ziyodullayev Qahramon

Bolalar Milliy tibbiyot markazi bo'lim boshlig'i

Annotatsiya. Ushbu maqolada raqamli sog'liqni saqlash tizimida resurslardan foydalanish samaradorligi va iqtisodiy natijadorlikni oshirish masalalari ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqot raqamli texnologiyalar, elektron sog'liq tizimlari va boshqaruv mexanizmlarining resurslar taqsimoti, xizmat ko'rsatish samaradorligi hamda iqtisodiy natijalarga ta'sirini yoritadi. Maqola raqamli sog'liqni saqlash tizimida resurs samaradorligi va iqtisodiy natijadorlikni integratsiyalashgan model asosida talqin qilishga yo'naltirilgan.

Kalit so'zlar: raqamli sog'liqni saqlash, resurs samaradorligi, iqtisodiy natijadorlik, raqamli transformatsiya, elektron sog'liq, sog'liq iqtisodiyoti, sog'liqni saqlash boshqaruvi, raqamli infratuzilma, DMED, sog'liq tizimi

Abstract. This article analyzes resource efficiency and economic performance in the digital healthcare system from a scientific and conceptual perspective. The study explores the impact of digital technologies, electronic health systems, and governance mechanisms on resource allocation, service efficiency, and economic outcomes. The paper aims to conceptualize an integrated model of resource efficiency and economic performance in the digital healthcare system based on digital transformation and system-level management approaches.

Key words: digital healthcare, resource efficiency, economic performance, digital transformation, electronic health systems, health economics, healthcare management, digital infrastructure, DMED, health system.

Аннотация. В статье рассматриваются вопросы ресурсной эффективности и экономической результативности в цифровой системе здравоохранения с научно-концептуальных позиций. Анализируется влияние цифровых технологий, электронных медицинских систем и механизмов управления на распределение ресурсов, эффективность оказания услуг и экономические результаты. Работа направлена на формирование интегрированной модели ресурсной эффективности и экономической результативности в условиях цифровой трансформации здравоохранения.

Ключевые слова: цифровое здравоохранение, ресурсная эффективность, экономическая результативность, цифровая трансформация, электронные медицинские системы, экономика здравоохранения, управление здравоохранением, цифровая инфраструктура, DMED, система здравоохранения.

KIRISH

Raqamli transformatsiya sog'liqni saqlash tizimini eng tez o'zgartirayotgan global jarayonlardan biriga aylandi. Elektron sog'liq tizimlari, telemeditsina, raqamli monitoring platformalari va ma'lumotlar integratsiyasi tibbiy xizmatlar ko'rsatish usullarini tubdan yangilab, resurslardan foydalanish samaradorligini oshirish uchun yangi imkoniyatlar yaratmoqda [1]. Xalqaro tadqiqotlarda raqamli sog'liqni saqlash texnologiyalari xizmatlar tannarxini pasaytirish, boshqaruv jarayonlarini optimallashtirish va iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlashning muhim instrumenti sifatida baholanadi [2, 3].

Ilmiy adabiyotlar shuni ko'rsatadiki, raqamli sog'liqni saqlash tizimi samaradorligi faqat texnologik infratuzilma bilan belgilanmaydi. WHO, World Bank va OECD tahlillarida raqamli texnologiyalar resurslar taqsimoti, boshqaruv mexanizmlari va institutsional muhit bilan uyg'unlashgandagina real iqtisodiy natija berishi ta'kidlanadi [1, 4, 5]. Klassik sog'liq iqtisodiyoti nazariyasida ham sog'liq kapitali resurslar va natijalar o'rtasidagi nisbat orqali baholanadi, raqamli texnologiyalar esa aynan shu nisbatni optimallashtiruvchi mexanizm sifatida namoyon bo'lmoqda [6].

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

O'zbekiston sharoitida sog'liqni saqlash tizimini raqamlashtirish davlat siyosati darajasiga ko'tarilgan. "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi sog'liqni saqlash sohasida elektron platformalar, yagona ma'lumotlar bazasi va raqamli xizmatlarni joriy etishni ustuvor yo'nalish sifatida belgilagan [7]. DMED — O'zbekiston Yagona raqamli tibbiyot tizimining joriy etilishi sog'liqni saqlash tizimida ma'lumotlar integratsiyasi va boshqaruv samaradorligini oshirishga xizmat qilmoqda [8]. Mahalliy ilmiy tadqiqotlarda (Abdurahmonov, Vahobov, Karimov va boshqalar) sog'liqni saqlash tizimida resurslardan foydalanish samaradorligi iqtisodiy rivojlanishning muhim omili sifatida asoslanadi [9–11].

Shu bilan birga, milliy va xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, raqamli texnologiyalarni joriy etishning o'zi resurs samaradorligi va iqtisodiy natijadorlikni avtomatik ta'minlamaydi. Ko'plab holatlarda raqamlashtirish texnologik loyiha darajasida qolib, u boshqaruv modeli va iqtisodiy mexanizmlar bilan yetarli darajada integratsiyalanmagan bo'ladi [4, 5]. Shu sababli raqamli sog'liqni saqlash tizimini texnologiyalar majmui emas, balki resurslarni boshqarish va iqtisodiy natijadorlikni shakllantiruvchi tizimli model sifatida talqin qilish zarurati yuzaga kelmoqda.

Mazkur maqolaning maqsadi — raqamli sog'liqni saqlash tizimida resurs samaradorligi va iqtisodiy natijadorlikni baholash uchun integratsiyalashgan modelni shakllantirish va uni O'zbekiston sharoitiga moslashtirishdir. Ushbu maqsad doirasida raqamli texnologiyalarning resurslar taqsimotiga ta'siri, iqtisodiy samaradorlik indikatorlari hamda institutsional boshqaruv mexanizmlari yagona tizim sifatida tahlil qilinadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda tizimli-modeliy (system modeling) metodologik yondashuv qo'llaniladi. Tadqiqot raqamli sog'liqni saqlash tizimini murakkab ijtimoiy-iqtisodiy tizim sifatida talqin qiladi va resurs samaradorligi hamda iqtisodiy natijadorlikni alohida ko'rsatkichlar yig'indisi emas, balki o'zaro bog'liq strukturaviy elementlar tizimi sifatida modellashtiradi [1, 2]. Ushbu yondashuv sog'liqni saqlash tizimlarini baholashda keng qo'llaniladigan tizimli tahlil konsepsiyasiga asoslanadi [3].

Metodologik asos sifatida strukturaviy-funksional modellashtirish yondashuvi tanlanadi. Unda raqamli sog'liqni saqlash tizimi uch asosiy blok orqali modellashtiriladi:

- (1) resurslar bloki (moliyaviy, kadrlar, infratuzilma, raqamli texnologiyalar),
- (2) jarayonlar bloki (boshqaruv, ma'lumotlar oqimi, raqamli xizmatlar),
- (3) natijalar bloki (iqtisodiy samaradorlik, xizmat sifati, qamrov darajasi) [4].

Mazkur bloklar o'rtasidagi funksional bog'liqliklar iqtisodiy model asosida tahlil qilinadi.

Tadqiqotda indikatorli model (indicator-based modeling) qo'llanilib, resurs samaradorligi va iqtisodiy natijadorlik ko'p darajali ko'rsatkichlar tizimi orqali baholanadi. Ushbu ko'rsatkichlar sog'liqni saqlash iqtisodiyoti nazariyasi va xalqaro baholash tizimlariga tayangan holda tanlanadi [5, 6]. Indikatorlar modeli "resurs → jarayon → natija" zanjiri asosida qurilib, raqamli texnologiyalarning har bir bosqichga ta'siri alohida baholanadi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tizimli-modeliy tahlil natijalari raqamli sog'liqni saqlash tizimida resurs samaradorligi va iqtisodiy natijadorlikning shakllanishi ko'p darajali strukturaviy mexanizm asosida amalga oshirishini ko'rsatadi. Model asosida sog'liqni saqlash tizimi uch o'zaro bog'liq blokdan iborat kompleks tizim sifatida talqin qilinadi: resurslar, jarayonlar va natijalar [1, 2]. Ushbu bloklar o'rtasidagi funksional bog'liqlik raqamli texnologiyalar orqali faollashib, iqtisodiy samaradorlikni shakllantiruvchi integratsiyalashgan mexanizmni yuzaga keltiradi.

Modelda resurslar bloki (moliyaviy mablag'lar, kadrlar salohiyati, infratuzilma, raqamli texnologiyalar) raqamli sog'liqni saqlash infratuzilmasi orqali boshqaruv jarayonlariga uzatiladi. Raqamli platformalar (EHR, DMED, telemeditsina tizimlari) ushbu resurslarning oqimini markazlashgan boshqaruv mexanizmi orqali muvofiqlashtiradi [9, 10]. Natijada resurslardan foydalanish fragmentar emas, balki tizimli xarakter kasb etadi.

Jarayonlar blokida boshqaruv, ma'lumotlar oqimi, xizmatlar integratsiyasi va raqamli boshqaruv mexanizmlari yagona operatsion muhit sifatida shakllanadi. Modeliy tahlil shuni ko'rsatadiki, raqamli ma'lumotlar integratsiyasi boshqaruv qarorlarining aniqligini oshiradi, resurslar taqsimotini optimallashtiradi va ortiqcha xarajatlarni qisqartirish imkonini beradi [3, 6]. Bu jarayon sog'liqni saqlash tizimida iqtisodiy samaradorlikni shakllantiruvchi asosiy ichki mexanizm sifatida namoyon bo'ladi.

Natijalar blokida iqtisodiy natijadorlik indikatorlari tizimi shakllanadi. Model doirasida iqtisodiy natijadorlik quyidagi asosiy yo'nalishlar orqali ifodalanadi:

- resurslar va natijalar nisbatining optimallasuvi,
- xizmat tannarxining pasayishi,
- xizmatlar qamrovining kengayishi,
- boshqaruv samaradorligining oshishi [4, 5].

Bu ko'rsatkichlar raqamli sog'liqni saqlash tizimining iqtisodiy samaradorlikni shakllantiruvchi tizim sifatida faoliyat yuritayotganini tasdiqlaydi. Natijada ishlab chiqilgan model raqamli sog'liqni saqlash tizimida resurs samaradorligi va iqtisodiy natijadorlikni shakllantirish jarayonini strukturaviy, funksional va iqtisodiy birlik sifatida izohlaydi hamda strategik rejalashtirish va siyosiy qarorlar qabul qilish uchun konseptual platforma yaratadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tizimli-modeliy yondashuv natijalari raqamli sog'liqni saqlash tizimini alohida texnologiyalar yig'indisi sifatida emas, balki iqtisodiy natijadorlikni shakllantiruvchi strukturaviy tizim sifatida talqin qilish imkonini beradi. Model "resurslar – jarayonlar – natijalar" zanjiri orqali raqamli texnologiyalarning iqtisodiy samaradorlikka ta'sir mexanizmini tushuntiradi va sog'liqni saqlash tizimini resurslarni qayta taqsimlovchi iqtisodiy mexanizm sifatida ko'rsatadi [11, 12].

Modelning ilmiy talqini shuni ko'rsatadiki, raqamli sog'liqni saqlash infratuzilmasi (EHR, DMED, telemeditsina platformalari) xizmat ko'rsatish vositasi emas, balki boshqaruv va resurslar oqimini markazlashtiruvchi iqtisodiy arxitektura sifatida shakllanadi [13]. Bu holat OECD va WHO tadqiqotlarida ilgari surilgan raqamli sog'liqni saqlash tizimini boshqaruv samaradorligini oshiruvchi institutsional mexanizm sifatida talqin qilish konsepsiyasi bilan mos keladi [12, 14].

Model raqamli transformatsiyani iqtisodiy natijadorlikning mustaqil omili sifatida izohlaydi. Raqamli texnologiyalar resurslar taqsimotining aniqligini oshiradi, boshqaruv qarorlarini ma'lumotga asoslangan (data-driven) shaklga o'tkazadi va iqtisodiy samaradorlikni tizimli tarzda shakllantiradi [11, 15]. Natijada iqtisodiy samaradorlik tasodifiy natija emas, balki oldindan loyihalashtirilgan boshqaruv modeli mahsuli sifatida namoyon bo'ladi.

Modelning muhim nazariy jihati shundaki, u sog'liqni saqlash tizimini ijtimoiy xizmat sohasi sifatida emas, balki iqtisodiy resurslarni boshqaruvchi va qayta taqsimlovchi tizim sifatida talqin qiladi. Bu yondashuv sog'liq iqtisodiyoti klassik nazariyalari (Grossman modeli) bilan konseptual uyg'unlik hosil qiladi va ularni raqamli iqtisodiyot paradigmasi bilan integratsiyalaydi [15].

Shu bilan birga, modelning ayrim cheklovlari mavjud. Birinchidan, model konseptual va tizimli xarakterga ega bo'lib, bevosita statistik empirik baholashga emas, strukturaviy tahlilga asoslanadi. Ikkinchidan, raqamli infratuzilmaning hududlar bo'yicha notekis rivojlanganligi modelni amaliy qo'llashda farqlar keltirib chiqarishi mumkin [14, 16]. Uchinchidan, normativ-huquqiy muhit va institutsional salohiyat darajasi model samaradorligiga bevosita ta'sir etuvchi omil sifatida namoyon bo'ladi [17].

Nazariy jihatdan model raqamli sog'liqni saqlash tizimini baholashda yangi konseptual platforma yaratadi va resurs samaradorligi hamda iqtisodiy natijadorlikni integratsiyalashgan tizim sifatida tahlil qilish imkonini beradi. Bu yondashuv sog'liqni saqlash iqtisodiyoti, raqamli iqtisodiyot va tizimli boshqaruv nazariyalari o'rtasida ilmiy bog'liqlikni kuchaytiradi.

Ishlab chiqilgan model raqamli sog'liqni saqlash tizimini resurs samaradorligi va iqtisodiy natijadorlikni shakllantiruvchi strategik mexanizm sifatida talqin qiladi. Raqamli infratuzilma sog'liqni saqlash tizimida xizmat ko'rsatish vositasi emas, balki iqtisodiy boshqaruv arxitekturasini sifatida shakllanadi.

Model asosida quyidagi siyosiy va amaliy xulosalar shakllanadi:

- raqamli sog'liqni saqlash siyosati texnologik dastur emas, balki iqtisodiy boshqaruv strategiyasi sifatida olib borilishi zarur;
- resurslar taqsimoti raqamli indikatorlar asosida boshqarilishi lozim;
- raqamli infratuzilma sog'liqni saqlash tizimi iqtisodiy barqarorligining asosiy institutsional tayanchiga aylanishi kerak.

Natijada raqamli sog'liqni saqlash tizimi sog'liqni saqlashni modernizatsiya qilish vositasi emas, balki milliy iqtisodiy samaradorlikni oshirish mexanizmi sifatida shakllanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti (WHO). Raqamli sog'liqni saqlash aralashuvlarini monitoring va baholash. Jeneva; 2016.
2. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti (WHO). Sog'liqni saqlash tizimini mustahkamlash uchun raqamli aralashuvlar bo'yicha tavsiyalar. Jeneva; 2019.
3. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti (WHO). Raqamli sog'liqni saqlash bo'yicha global strategiya (2020–2025). Jeneva; 2021.
4. OECD. XXI asrda sog'liqni saqlash: kuchli sog'liqni saqlash tizimlari uchun ma'lumotlardan foydalanish. Parij: OECD nashriyoti; 2019. <https://www.oecd.org/health/health-systems/health-in-the-21st-century-9789264306804-en.htm>
5. OECD. Sog'liqni saqlash tizimini raqamlashtirish: imkoniyatlar va chaqiriqlar. Parij: OECD; 2020. <https://www.oecd.org/health/digitalisation-of-public-health-97204768-en.htm>
6. Jahon banki (World Bank). Raqamli sog'liqni saqlash strategiyasi: dalillar va amaliyot. Vashington, DC; 2019.

7. Jahon banki (World Bank). Davlat xizmatlarini raqamli transformatsiya qilish: sog'liqni saqlash sektori. Vashington, DC; 2020.
8. Bertalanffy, L. von. Umumiy tizimlar nazariyasi (General System Theory). New York: Braziller; 1968.
9. Meadows, D. Tizimli fikrlash: kirish (Thinking in Systems: A Primer). London: Earthscan; 2008.
10. Grossman, M. Sog'liq kapitali konsepsiyasi va sog'liqqa bo'lgan talab. Journal of Political Economy. 1972;80(2):223–255.
11. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi. Toshkent; 2020.
12. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi. Sog'liqni saqlash tizimini raqamlashtirishga oid qarorlar va dasturlar. Toshkent.
13. "Uzinfocom" markazi. DMED – O'zbekiston Yagona raqamli tibbiyot tizimi. Toshkent.
14. Abdurahmonov, Q.X. Ijtimoiy soha iqtisodiyoti. Toshkent: Fan va texnologiya; 2018.
15. Vahobov, A.X. Iqtisodiy rivojlanish va ijtimoiy soha samaradorligi. Toshkent: Iqtisodiyot; 2016.
16. Karimov, B. Sog'liqni saqlash iqtisodiyoti: nazariya va amaliyot. Toshkent: O'zbekiston; 2019.
17. Teshabayev, Sh.X. Sog'liqni saqlash tizimini boshqarish va moliyalashtirish mexanizmlari. Toshkent; 2017.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2026. № 2

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
